

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio secunda. Vtrum considerare mala sit malum sicut eligere mala
est malum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

in quo sunt formaliter quam de eis que denominant solum extrinsece, quia de talibus non dicuntur nisi secundario, & in habitudine ad primum, sicut sanum per prius dicitur de animali in quo est subiective qua de medicina vel vrina in quibus est sicut in causa vel in signo, sed culpa dicitur de electione voluntatis tanquam de subiecto, de errore autem rationis extrinsece tanquam de regula, ergo &c.

Ad primum argumentum dicendum quod non est necesse in illo primo reperiri naturam culpae moraliter loquendo in quo primo est defectus etiam qui est in potestate nostra, quia talis defectus potest inueniri in ratione speculativa & tamen non est culpa moralis, sed in illo actu est primo culpa moralis que libere tendit ad profecutionem mali. Et talis actus est electio voluntatis.

Ad secundum dicendum quod falsitas attribuitur phantasiae, non quod sit in intellectu, sed quia ex phantasia interdum causatur & eodem modo ex precedente defectu rationis sequitur culpa voluntatis, & tamen ipse defectus rationis non est culpa secundum se moraliter, sed ex ipso causatur culpa, & ob hoc dicitur culpa denominatione extrinseca.

QVÆSTIO SECUNDA.

Utrum considerare mala sit malum sicut eligere mala est malum.

Th. ubi supra.

Postea quaeritur, utrum considerare mala sit malum, sicut eligere mala est malum. Et videtur quod sic, quia forma denominat suum subiectum, sed ratio mali verius est, in intellectu considerante malum quam in voluntate eligente, quia intellectus intelligit recipiendo, voluntas autem nihil recipit, ergo &c.

In contrarium est quia non evitatur malum nisi cognitum, si ergo considerare mala sit malum impossibile esset evitare malum: quia dum consideraretur, incurreretur: si non consideraretur non evitaretur, hoc autem est inconueniens, ergo &c.

RESPONSIO. Dicendum quod scire malum non est malum, cuius rationem quidam assignant sic, obiectum voluntatis est bonum, sed obiectum intellectus est verum, bonum autem & malum sunt in rebus (ut dicitur 6. meta.) verum autem & falsum sunt in anima, cum ergo voluntas per actum suum tendat in obiectum suum secundum quod est in re, ideo ex bonitate, vel malitia rei voluntas actus voluntatis est bonus vel malus, sed intellectus tendit in rem secundum quod est in anima, ratio autem rem boni quam mali in anima bonum est, & ideo cognoscere malum non est malum sed bonum.

Sed illud non videtur sufficere, quia sicut obiectum voluntatis est res extra animam, sic ipsamet ver est extra animam est obiectum intellectus ut est practicus, & sicut ratio rei intellectae est in anima quae ratio non est illud quod intelligitur sed tantum quo aliquid intelligitur, sic ratio rei volitae est in anima practici secundum opinionem in primo libro posita scilicet quod intellectus & voluntas sunt una & eadem natura absoluta quae vocatur mens ab Aug. cui menti oportet presentem esse rationem rei quantum ad cognoscere & velle, licet ordine quodam. Ex hoc sic arguitur, illi actus qui aequaliter tendunt in obiecta sua ut sunt in re, aequaliter sortiuntur rationem boni vel mali ex bonitate vel malitia obiecti, sed actus intellectus practici & voluntatis aequaliter tendunt in sua obiecta ut sunt in re. Sicut enim quod est volitum, est volitum secundum esse quod habet in re & non secundum esse quod habet in anima, sic illud idem est cognitum secundum esse quod est in re & non secundum esse quod habet in anima, imo si non esset cognitum secundum esse quod habet in re non esset volitum secundum illud esse, cum voluntas non possit ferri nisi in cognitum, ergo si actus voluntatis sortitur propter hanc causam bonitatem vel malitiam ex bonitate vel malitia rei volitae, per eandem rationem actus intellectus sortitur bonitatem & malitiam ex bonitate vel malitia rei intellectae quod est contra rationem assignatam. Qualiter autem intelligatur illud 6. meta. bonum & malum sunt in rebus, verum autem & falsum in anima. dictum est in primo libro dist. 19. quod verum & falsum non sunt obiectum intellectus, ut ibi accipiunt, sed sunt conditiones seu denominationes obiecti intellecti conformiter vel difformiter

ad entitatem rei. Item si ratio tam boni quam mali in anima est bonum & propter hoc cognoscere malum est bonum cum illa ratio aequaliter se habeat ad cognitionem veram & falsam sequeretur quod cognitio falsa sit aequae bona sicut vera quod est inconueniens. Item quae est illa ratio mali apud intellectum, non species, tum quia nulla est ut ostensum fuit supra. dist. 2. quod 6. huius, tum quia malum cum sit privatio propriam speciem habere non potest, tum quia species si qua sit non est illud quod cognoscitur. Et ideo ex ea cognitio non potest habere bonitatem vel malitiam.

Et ideo dicendum est aliter resumendo breuiter quod supra positum est scilicet quod malum sive defectus in operatione generaliter dicitur culpa. Ex hoc arguitur sic ad propositum quando nullus est defectus in operatione aliquid ibi nec est peccatum, nec culpa, ut nec ibi est ratio mali quae consistit formaliter in defectu, sed in sciendo malum nullus est defectus in operatione intellectus, ergo &c. minor probatur, quia cum obiectum intellectus sit ens, perfectio operationis intellectus consistit in attingendo rem sicut est. Et ideo in omni materia intellectus sic attingens ad rei entitatem quod dicit esse quod est, vel non esse quod non est, perfectus est in sua operatione, nec est ibi malum, nec defectus, in sciendo ergo malum esse malum nullum est peccatum, nec culpa quantumvis etiam de culpa possit esse ibi specialis ratio quia quandoque non est in potestate vel libertate nostra scire mala, sed necessario scimus sicut cum occurrit factum homicidii vel dicitur verbum blasphemiae, vel horum phantasmata obiciuntur intellectui, & per oppositum necesse est aliquid malum esse malum, vel existimare bonum esse malum, vel malum bonum quod est errare circa cognitionem mali est peccatum vel culpa in his praesertim quae possumus & tenemur scire. Cuius ratio est quia defectus voluntatis debet operationis, vel perfectionis in operatione habet rationem peccati & culpae. Sed ignorantia eorum quae aliquis tenetur scire, & inconsideratio eorum quae tenemur considerare sunt vel proueniunt ex defectu voluntario operationis debite. Error vero est defectus perfectionis in operatione intellectus, ergo haec omnia habet rationem culpae, velle autem seu eligere malum semper est malum, quia sicut bonitas actus intelligendi consistit in hoc quod conformatur cum entitate rei intelligendo esse quod est, vel non esse quod non est, & malum eius est in deficiendo vel errando, sic bonitas actus voluntatis, vel eius malitia consistit in conformitate vel difformitate eius ad rationem rectam, quae debet esse regula voluntatis, ut dictum fuit prius. Et quia voluntas eligens malum sequitur rationem erroneam, & deuiat a ratione recta, idcirco est mala. Vel dicendum quod si electio est mala, consideratio intellectus practici ei correspondens est mala, quia falsa. Quod patet, electio enim & fuga voluntatis correspondent affirmationi & negationi intellectus practici, electio quidem seu prosequutio respondet affirmationi, fuga vero negationi, ut dicitur 6. Ethic. Et ideo si electio seu prosequutio est mala, affirmatio intellectus practici ei correspondens est mala, quia est falsa, nam sicut ostensum fuit in precedentibus, omne malitia voluntatis praecedat aliis defectibus rationis: quum enim voluntas non feratur nisi in cognitum sub ratione boni, si cognitio est vera, ita quod cognitum sit verum bonum & ex tota causa, electio est bona, & a destructione consequentis, si electio non est bona, cognitio praeva non fuit vera, quia iudicauit illud esse bonum, quod non fuit bonum ex tota causa. Sic igitur sicut electio est mala, sic consideratio malo correspondens est mala, quia falsa: nulla autem alia consideratio mali est mala, nisi sit falsa, quia sola falsitas est malum in operatione intellectus.

Ad argumentum dicendum quod ratio mali potest accipi dupliciter. Vno modo illud quod malum est malum formaliter, & hic est defectus aliquis, & sic illud est malum, in quo est ratio mali. Sed tunc minor est falsa, scilicet quod in intellectu considerante malum verius sit ratio mali, quam in voluntate eligente malum, quia ut visum est, nullus defectus est in operatione intellectus, per hoc quod intelligit malum, quia non deuiat a vero quod est bonum & perfectio eius, sed in actu voluntatis eligentis malum est defectus, quia deficit ab eo in quod tendere debet, nec conformatur cui debet, ut dictum est.

Alio

Vide sup. dist. 37. q. 1.

d. 25. q. 2. b. u. s.

Alio modo potest accipi ratio mali id quo malum intelligitur, sicut species lapidis dicitur eius ratio in anima, & sic ubi est ratio mali non oportet id esse malum, sicut id in quo est ratio lapidis non oportet esse lapideum, nec illud in quo est species vel ratio coloris, oportet esse coloratum, & nihilominus etiam minor est falsa: Ratio enim mali sic accepta non est in intellectu considerante malum, quia malum cum sit privatio, non intelligitur per speciem propriam, sed per speciem habitus. Si tamen aliquid intelligatur per speciem in intellectu existentem.

QVÆSTIO TERTIA.

Vtrum voluntas naturaliter velit bonum.

Tho. 1. 2. q. 8. ar. 1. Gand. quodl. 1. q. 17.

DEinde queritur, vtrum voluntas naturaliter velit bonum. Et videtur quod non. Nullum enim voluntarium est naturale, diuiditur enim agens naturale contra voluntarium in principio. 1. Phisic. sed omne velle est voluntarium, ergo nullum est naturale.

2. Item natura non assuecit in contrarium, vt dicitur. 2. Ethic. sed homo per assuefactionem efficitur habilior ad malum volendum, ergo non vult naturaliter bonum.

3. IN contrarium est quod dicit Ambrosius super illud ad Rom. 1. Non quod volo bonum illud facio: dicit enim quod homo subditus peccato, facit quod non vult, quia naturaliter vult bonum. Et arguitur per rationem, quia peccata & defectus sunt præter naturam, vt dicitur. 1. Phisic. sed velle malum est defectus quidam, & peccatum, vt a se patet ex præcedente questione, ergo velle malum est præter naturam voluntatis: id autem non esset nisi velle bonum inesse ei naturaliter, ergo &c.

4. **R**ESPONSIO. Dicendum quod questio potest intelligi dupliciter. Vno modo, vtrum velle bonum in se naturaliter voluntati, hoc est secundum conuenientiam naturam. Alio modo, vtrum velle bonum conueniat voluntati naturaliter, hoc est modo naturali, sicut igni conuenit ferri sursum naturaliter. Primo modo intelligendo questionem, dicendum quod voluntas vult bonum naturaliter, hoc est, secundum conuenientiam naturam, quia illud per quod natura perficitur in se naturaliter, id est, secundum conuenientiam naturam, sed natura voluntatis perficitur in volendo bonum, & intellectus in intelligendo verum, vt patet ex præcedente questione, ergo &c. Et e contrario error in intellectu, & velle malum est præter naturam, imò contra naturam, id est, contra conuenientiam naturam intellectus & voluntatis.

Si autem questio intelligatur secundo modo, scilicet an voluntas velit bonum naturaliter, id est, modo naturali. Sic videndum est que sint conditiones agentis vel actionis naturalis, que videntur esse due, vna est, quia actio naturalis non tendit in præcognitum. Alia est, quod ipsa est determinata ad vnum & vno modo. Quantum ad primam conditionem patet quod voluntas non vult naturaliter bonum, quia non tendit per actum volendi, nisi in cognitum. Quantum autem ad secundam conditionem considerandum est, quod bonum (sub cuius ratione est volitum quicquid est volitum) considerari potest secundum communem rationem boni, vel secundum eius aliquam rationem specialem. Primo modo voluntas vult naturaliter bonum, quod patet, quia nullum peccatum potest esse in voluntate, nisi præcedente aliquo defectu in ratione, vt probatum fuit supra, sed proposito bono secundum communem rationem boni intellectui practico nullus defectus potest esse in ratione, quia sicut intellectus speculatiuus necessario assentit primis principiis formatis in communibus terminis entis, nec circa ea potest decipi, vt dicitur. 4. Metaph. sic intellectus practicus primis principiis formatis in communibus terminis boni necessario assentit in operabilibus, nec circa ea decipitur. Et ita bono proposito secundum communem rationem boni, intellectui practico, nullus defectus potest esse in ratione practica, nec defectus in consideratione, nec erroris, aut ignorantie: ergo nulli peccati omnino potest esse in voluntate, posset autem in ipsa esse peccatum, si ea non necessario & determinate ferretur in bonum sic propositum, sed liberè posset refutare bonum sic oblatum, ergo voluntas necessario, & determinate & vni forme ferretur in bonum secundum communem rationem boni. Respectu autem boni accepti in particulari

non sic est, quia intellectus practicus non necessario assentit tali bono, sed deliberat an sit bonum, sicut deliberat medicus an pharmaca expediant tali infirmo: potest etiam circa hoc decipi iudicando bonum quod est malum, vel e contra, secundum diuersas circumstantias. Et ideo voluntas non necessario & determinate ferretur in tale bonum, sed potest liberè refutare ipsum.

6. Ad primum argumentum dicendum quod voluntarium diuiditur contra naturale, quoad illa, respectu quorum habet voluntas dominium sui actus, & sic diuidit Philof. 2. Phisic. agens per artem contra agens naturale: ars enim est de factibilibus, respectu quorum voluntas est liberè mouens sic vel aliter, sed respectu eorum in quæ necessario ferretur voluntas voluntarium coincidit cum naturali quoad vltimam conditionem.

7. Per idem patet ad secundum, quia per assuefactionem homo non habilitatur ad volendum malum sub ratione mali, quia bonum secundum rationem communem boni propositum necessario est volitum, sed habilitatur ad volendum hoc, vel illud malum sub aliqua particulari ratione boni, circa quam ratio decipitur.

8. **A**VTORITAS Ambrosii, & ratio adducta post oppositum probant quod bonum est volitum naturaliter, id est, secundum conuenientiam naturam.

QVÆSTIO QVARTA.

Vtrum conscientia pertineat ad intellectum, an ad voluntatem.

Post queritur de conscientia. Et primo vtrum pertineat ad intellectum, an ad voluntatem. Et videtur quod ad voluntatem, & non ad intellectum, quia si conscientia pertineret ad intellectum, tunc qui haberet de operandis inatorem conscientiam, hoc autem non est verum, ergo &c.

2. Item si conscientia pertineret ad intellectum, vel esset potentia, vel habitus, vel actus, non potentia, quia potentia infunditur a natura, conscientia autem non, nec actus, quia non maneret in homine dormiente, quod falsum est, nec habitus, quia tunc non esset aliquod vnum, cum per multos habitus dirigamur in agendis, conscientia autem ad agenda pertinet, ergo &c.

3. IN contrarium arguitur, quia conscientia secundum Ethimologiam nominis importat ordinem scientiam ad aliquid, nam conscientia dicitur cum aliquo scientia, applicatio autem scientie ad aliquid fit per actum, ergo, vt videtur, conscientia dicitur actum scientie, & ita pertinet ad intellectum, non vt potentia vel habitus, sed vt actus.

4. **R**ESPONSIO. Licet hæc questio sit de significato nominis, in quo non esset magna vis faciendi dummodo constaret de re, eo quod multi eodem nomine aliter & aliter vtuntur, tamen circa eam inuenitur diuersitas opinionum: quidam enim dicunt quod per conscientiam importatur aliquid pertinens ad intellectum per modum actus proprie non per modum habitus, & hoc declarant quadrupliciter, scilicet ex interpretatione nominis, ex his que conscientie attribuuntur, ex autoritate sacre scripturæ, & ex communi modo loquendi.

5. Ex interpretatione nominis sic, conscientia enim vt iam dictum est, dicitur quasi cum aliquo scientia, tunc sic, quando in diffinitione vel descriptione vel nominis interpretatione aliquid ponitur in abstracto & in recto non mediante aliquo obliquo illud pertinet ad essentiam diffinitam descriptam & interpretatam, verbi gratia, sicut cum dicitur quod linea est longitudo sine latitudine cuius extremitates sunt duo puncta oportet quod linea sit essentialiter longitudo que ponitur in diffinitione linee in recto & in abstracto non mediante aliquo obliquo, sed non oportet quod sit latitudo que ponitur in diffinitione eius oblique, nec quod sit eius extremitas vel puncta que ponuntur in eius diffinitione in recto & in abstracto, sed tamen mediante obliquo scilicet cuius. Etiam si diceretur quod linea est longitudo terminata punctis non oporteret quod linea esset essentialiter terminus, vel terminata, quia licet ponatur in recto, tamen concretiuè dicitur non abstractiuè, sed prædictis concurrentibus scilicet quod aliquid ponatur in recto & in abstracto, & non mediante aliquo obliquo, oportet quod pertineat ad essentiam diffinitam, descriptam, vel interpretatam.